

ZEM LUPAS

Rūdolfs Rubenis, Mg.hist.

Latvijas Universitātes Muzejs, krājuma glabātājs

LU studentu biedrības *Fraternitas Rusticana* krāsu lentes

Pie studentu akadēmiskajām mūža organizācijām ne tikai piederīgas studentu/šu un studentu konkordijas, bet arī studentu biedrības ar korporācijas elementiem. Viena no šīm organizācijām ir LU studentu biedrība *Fraternitas Rusticana*, kuras krāsu lentes glabājās LU Muzeja vēstures kolekcijā. Kas kopīgs un kas atšķirīgs LU studentu biedrībai *Fraternitas Rusticana* ar studentu korporācijām?

LU studentu biedrības *Fraternitas Rusticana* krāsu lente (LU Muzeja krājums)

LU Muzeja vēstures kolekcijā glabājās divi eksemplāri *Fraternitas Rusticana* **krāsu lenšu**, kuru platums ir aptuveni 3 cm. 3 cm platās krāsu lentes lieto arī studentu/šu korporācijās, kad atzīmē savu jubileju, akadēmiskā gada sākumu un noslēgumu, kā arī Latvijas valsts neatkarības proklamēšanu 18. novembrī. Uz vienas no krāsu lentē ir rakstīts “Voldemārs Lapsa 6-II-65”, kas liecina par krāsu lentes piederību *Fraternitas Rusticana* loceklim, dabaszinātniekam Voldemāram Lapsam. Viņš ir uzņemts *Fraternitas Rusticana* 1935. gada pavasara semestrī¹, bet krāsu lenti saņēmis, atrodoties trimdā ASV (?) 1965. gada 6. februārī no

sava mentora (*Fraternitas Rusticana* vidē saukts par krāsu tēvu). **Studentu korporācijās** mentorus sauc arī par krāsu tēviem, kas palīdz biedru kandidātam iekļauties organizācijas vidē. Uz otras krāsu lentes rakstīts “Savam draugam Edvīnam no Artūra”: krāsu lenti dāvinājis tautsaimnieks un mentors Artūrs Treimanis² ((?)uzņemts *Fraternitas Rusticana* 1939. gada pavasara semestrī) inženierim Edvīnam Ārgalim³ (uzņemts *Fraternitas Rusticana* 1964. gada pavasara semestrī). Gan *Fraternitas Rusticana*, gan dažās studentu/šu korporācijās locekļi/es savstarpēji apmainās ar parakstiem uz krāsu lentēm kā draudzības žestu. Citās studentu/šu korporācijās parakstīties uz krāsu lentes ir stingri aizliegts.

Vērtējot pēc formas, *Fraternitas Rusticana* krāsu lentes atšķiras no studentu korporāciju krāsu lentēm, jo tām nav trīs krāsas. Šai studentu akadēmiskajai mūža organizācijai ir divas krāsas – purpurs un zelta (šīs krāsas rotā arī *Fraternitas Rusticana* krāsu deķeli un karogu). Zelts ir ļoti izplatīta krāsa arī studentu korporācijās, piemēram, *Lettonia*, *Talavija*, *Fraternitas Lettica*, *Latvia*, *Fraternitas Lataviensis*, *Patria* u.c. viena no trim krāsām uz karoga, krāsu lentēm un krāsu deķeļiem ir zelta, bet purpurs ir reti sastopams. Tikai starp studentu korporāciju

¹ *Fraternitas Rusticana 50 gados (1921-1971)*. Nebraska: Augstums Printing service. 1971, 113. lpp.

² Turpat, 116. lpp.

³ Turpat, 174. lpp.

Beveronija un *Gersicania* trim krāsām sastopama purpura krāsa, kas rotā karogu, krāsu lentes un krāsu deķeli.

Krāsu nozīme atšķiras arī, jo *Fraternitas Rusticana* zelta krāsa simbolizē **Zemgales** kviešu lauku mirdzumu jeb “Zelts nerūs, kvieši aug – tās lietas lai ir pamatā”, kā arī “Sirds-zemnieka gods”. Purpura krāsa, kas ir divu pamatkrāsu (sarkanās un zilās) sajaukums, simbolizē mainību un noslēpumainību. Tātad “Laiki mainās, personības paliek”.⁴ Turpretī studentu korporācijai *Beveronija*⁵ purpurs un zelts simbolizē pilnīgi ko citu: purpurs raženumu, bet zelts cildenumu. Studentu korporācijai *Gersicania*⁶ purpura krāsas simboliskajai nozīmei ir otrādāk: purpurs simbolizē nevis lauku raženumu, bet gan degsmi par dzimteni (studentu korporācijā piemēram, *Latvia*⁷ degsmi par dzimteni simbolizē karmina sarkanā krāsa). Ņemot vērā *Fraternitas Rusticana* saknes **Jelgavas** klasiskajā ģimnāzijā, purpura krāsa tika izvēlēta iedvesmojoties no Senās Romas laikiem. Purpura krāsa bija ļoti populāra starp ietekmīgiem Romas pilsoņiem, piemēram, Gaijam Jūlijam Cēzaram. Kļuvis par Senās Romas diktatoru uz mūžu, G. J. Cēzars nēsēja purpura krāsas togu, kas bija elitāru Senās Romas pilsoņu apģērbs no balta vilnas auduma eliptiskā griezumā. Togu apņēma ap augumu pār vienu plecu, atstājot kaklu un otru plecu neapsegto. Togas, neatkarīgi vai tās bija purpura vai citā krāsā, bija stingri aizliegts nēsāt svešu zemju iedzīvotājiem un vergiem.⁸

Interesants fakts, ka *Fraternitas Rusticana* loceklis, ASV armijas kapteinis Juris Šteinbergs⁹ Vjetnamas kara laikā (1955-1975), atbrīvojot kara gūstekņus, krita kaujaslaukā pēc nāves saņēma **Purpura sirds** ordeni, ko piešķir varonīgā nāvē kritušajiem ASV armijas karavīriem, neatkarīgi no viņa nacionālās piederības. Purpura sirds krāsa simbolizē pateicību par kara dienestu, kas ir līdzīgi *Fraternitas Rusticana* purpura krāsas simboliskajai nozīmei: “Laiki mainās, personības paliek.” Ja karavīrs ir kritis kaujā, viņa **personība** netiek aizmirsta, bet dzīvo piemiņā mūžu mūžos. Cilvēks liktenis strauji mainās, bet viņa ieguldījums kļūst par mantojumu nākamajām paaudzēm.¹⁰

Fraternitas Rusticana krāsu simboliskā nozīme ļoti labi atspoguļota *Fraternitas Rusticana* himnā¹¹

Draugi, kas meš atkal kopā esam,

Priecīgi sveicam viens otru no sirds!

Ilgas lai cēlas savās sirdīs nesam,

Spoži pār visu lai goda prāts mirdz!

Vienoti domās, Vienotus darbus tēvzemei

Latvijai veltīsim mēs!

⁴ *Fraternitas Rusticana 50 gados (1921-1971)*, 21. lpp.

⁵ [Studentu korporācija Beveronija](#)

⁶ [Studentu korporācija Gersicania](#)

⁷ [Studentu korporācija Latvia](#)

⁸ Rubenis, Andris. *Varas politika Senajā Romā: Pilsoņu kopiena (Civitas). Reliģija (Religio). Tiesības (Ius). Valsts (Imperium)*. Rīga: Latvijas Mākslas akadēmija. 2013, 99.-100. lpp.

⁹ *Fraternitas Rusticana 50 gados (1921-1971)*, 196. lpp.

¹⁰ [7. augusts. ASV medaļa - saukta "Purpura sirds"](#)

¹¹ *Dziesmu klāsts: Fraternitas Rusticana 1973*. ASV: Raven. 1974, 13. lpp.

Laiki mainās, paliek personības,

Devīzei krāsa ir purpura;

Viņa uz zelta pamata balstās –

Krāsas, kas saka: Sirds zemnieka gods!

Visus mūs vieno devīzes šīs skaistās,

Viņam mums kalpot ir pienākums svēts!

Fraternitas Rusticana locekļiem interesēja **antikā vēsture** un kultūra, jo viņu organizācijas saknes meklējamas 1919. gadā Jelgavas klasiskajā ģimnāzijā. Šī bija mācību iestāde ar akadēmisko ievirzi bija 1775. gadā Kurzemes-Zemgales hercoga Pētera Bīrona dibinātās Pētera Akadēmijas (*Academia Petrina*) mantiniece, kur sākumā mācījās Kurzemes-Zemgales hercogistes, vēlāk Kurzems guberņas (Krievijas impērijā) vācbaltiešu muižnieku dēli. Jelgavas klasiskās ģimnāzijas audzēkņi-*Fraternitas Rusticana* dibinātāji sāka organizēt literāros vakarus, līdzīgi kā latviešu studentu korporācijas *Lettonia* dibinātājs Atis Kronvalds Tērbatas universitātē 1870. gadā, kas ne tikai izpaudās ar referātu lasīšanu par vēstures un politikas tēmām, bet arī ar teātru izrāžu organizēšanu.¹² 1921. gadā izveidojās LU Jelgavas studentu biedrība, kuras sastāvu veidoja LU studenti no Jelgavas-Jelgavas klasiskās ģimnāzijas absolventi. LU Jelgavas studentu biedrība turpināja eksistēt līdz 1926. gada, kad tā pārveidojās par LU studentu biedrību *Fraternitas Rusticana*.¹³ Sākotnēji šai organizācijai pastāvēja novadniecības princips, kas izpaudās, uzņemot Jelgavā un citos Kurzemes un Zemgales kultūrvēsturisko novadu pilsētās dzimušos studentus un studentes. Taču 20. gs. 20. gados novadniecības principu atmeta, jo LU Jelgavas studentu biedrības darbība sāka apsīkt, studentēm izstājoties un pievienojoties latviešu studenšu korporācijām *Daugaviete* (1921) vai *Gundega* (1923). Kreisi (marksistiski) noskaņotās studentes izstājās. Arī studenti izstājās, lai pārietu uz studentu korporācijām, kas tajā laikā un mūsdienās joprojām ar savu interno, stingri hierarhisko sistēmu spēja saliedēt studentus un augstskolu absolventus. Lai novērstu LU Jelgavas studentu biedrības izjukšanu, tika pieņemts lēmums 1926. gadā pārveidoties par LU studentu biedrību *Fraternitas Rusticana*. *Fraternitas Rusticana* nebija studentu korporācija, taču, lai tā spētu konkurēt ar studentu korporācijām, par savu organizācijas pirmavotu izvēlējās tieši studentu korporācijas. Neskatoties uz divām krāsām, tai bija tādi pati stingrā **hierarhija** kā studentu/šu korporācijās. *Fraternitas Rusticana* locekļi hierarhiski dalījās trīs līmeņos – biedru kandidāti jeb jaunieši (studentu korporācijas saukti par fukšiem), biedri jeb tautieši (dažās studentu korporācijās biedrus sauc par komiltoņiem) un vecbiedri jeb filistri (studentu/šu korporācijas savus vecbiedrus sauca arī par filistriem).¹⁴ *Fraternitas Rusticana* vienmēr uzturēja labas attiecības ar studentu korporācijām, ar kurām citas studentu akadēmiskās mūža organizācijas (studentu konkordijas un studentu akadēmiskās vienības) uzskatīja par “vecās vāciskās varas atstātu mantojumu, nevis latvietības sastāvdaļu”. Tomēr izrādījās, ka studentu korporācijas un tās līdzīgā organizācija *Fraternitas Rusticana* ar savu stingro hierarhiju spēja saliedēt savus locekļus, novēršot šķelšanos, kā tas notika ar studentu

¹² *Fraternitas Rusticana* 50 gados (1921-1971), 14. lpp.

¹³ Ščerbinskis, Valters (sast.). *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents. 2010. 163. lpp.

¹⁴ *Fraternitas Rusticana* 50 gados (1921-1971), 16. lpp.

akadēmisko vienību *Austrums*, no kuras atsevišķi locekļi izstājās liberālās sadzīves dēļ un izveidoja latviešu studentu korporācijas *Fraternitas Lettica* (1902) un *Fraternitas Livonica* (1926).¹⁵

Fraternitas Rusticana loma pieauga pēc 1934. gada 15. maija, kad Latvijas valstī izveidojās Kārļa Ulmaņa autoritārais režīms. Autoritārais režīms sāka uzsvērt lauksaimniecības nozīmi politiskajā ideoloģijā. **Zemnieks** tika atzīts par saimnieciskās un politiskās dzīves galveno figūru, kā piemēru citām iedzīvotāju šķirām un grupām. Zemnieks tika idealizēts un mitoloģizēts kā visskaidrāk redzošā, izšķirties spējīgā sabiedrības grupa latviešu nacionālisma, nacionālās valsts un “mūžīgās Latvijas” garantēšanai. Šajai studentu akadēmiskajai mūža organizācijai bija cieši sakari ar **Latvijas Zemnieku savienību**, pie kuras piederīgs pats K. Ulmanis. K. Ulmanis bija *Fraternitas Rusticana* goda filistrs un regulārs apmeklētājs.¹⁶ Lai gan *Fraternitas Rusticana* bija Latvijas Zemnieku savienības ietekmēta studentu akadēmiskā mūža organizācija, tā nebija Latvijas Zemnieku savienībai padota studentu organizācija. Tikai daži Latvijas Zemnieku savienības biedri bija *Fraternitas Rusticana* locekļi. Tīri dabīgi, ka dibinātāji, kas politiski orientējās uz Latvijas Zemnieku savienības pusi, lai saglabātu viengabalainību un stingrās iekšējās sadzīves tradīcijas, *Fraternitas Rusticana* pašos pamatos darbojās līdz K. Ulmaņa formulētās latviešu zemniecības ideoloģijas garā. Atzīstot zemniecību par Latvijas valsts saimnieciskās un politiskās dzīves pamatelementu un tautas garīgā spēka avotu, *Fraternitas Rusticana* uzturēja visciešākās saites ar Latvijas Zemnieku savienību (arī neakadēmisko zemniecību). Neatkarīgi no tā, vai kāds no studentu biedrības locekļiem bija Latvijas Zemnieku savienības biedrs, visiem locekļiem bija vienoti politiskie uzskati – atbalstīt Latvijas Zemnieku savienību, automātiski K. Ulmaņa autoritāro režīmu.¹⁷

LU rektors (1925-1927; 1929-1931) Dr. hist. h.c., antīkā laika un viduslaiku vēsturnieks **Augusts Tentelis**, būdams Latvijas Zemnieku savienības biedrs, bija nenoliedzami lojāls Kārļa Ulmaņa autoritārajam režīmam. Viņš ļoti uzsvēra vēsture interpretēšanu latviešu nacionālisma garā, un viņa sociālais ideāls bija zemnieku saimniecība – pēc izglītošanās jaunatne būtu jāvirza uz lauku sētu. Tieši viņa politiskie uzskati un specializācija vēstures pētniecībā, sevišķi antīkajā vēsturē, deva pamatojumu *Fraternitas Rusticana* uzņemt A. Tenteli par goda filistru. Tomēr A. Tentelis savu laiku vairāk veltīja vēstures pētniecībai, vadot Latvijas Vēstures institūtu, nevis apgrozoties *Fraternitas Rusticana* vidē. Viņam goda filistra statuss bija tikai pateicības un reprezentācijas žests par nopelniem Latvijas valsts labā. Arī studentu korporācijas **goda filistriem** ir tikai reprezentatīva un pateicības žesta funkcija, jo viņi nav iesaistījušies studentu/šu korporāciju aktīvajā dzīvē, sākot ar biedru kandidāta (fukša) statusu.¹⁸

Kad Latvija atguva neatkarību no PSRS 20. gs. 90. gados, *Fraternitas Rusticana* atjaunoja savu darbību Latvijā, uzsākot rosīgu aktivitāti ar jaunu locekļu uzņemšanu. Taču lielā ātrumā darbība ātri apsīka, jo esošā ideoloģija (latviešu zemniecības ideālisms) mūsdienu apstākļos vairs nav aktuāla. Nepielāgojot *Fraternitas Rusticana* ideoloģiju mūsdienām, studentu akadēmiskā mūža organizācija faktiski izmira. Kaut arī tā formāli turpina pastāvēt, jo tās pāri

¹⁵ Ščerbinskis, Valters (sast.), 163. lpp.

¹⁶ Butulis, Ilvars. Ideoloģija un propaganda. No: *15. maija Latvija*. Rīga: AS “Latvijas Mediji”. 2017, 165. lpp.

¹⁷ *Fraternitas Rusticana 50 gados (1921-1971)*, 18. lpp.

¹⁸ Šnē, Andris. Latvijas Universitātes rektors profesors Augusts Tentelis. No: Latvijas Universitātes Bibliotēka. *Profesors Dr. honoris causa Augusts Tentelis: Dzīve un darbs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2009, 22.-23. lpp.

palikušie locekļi piedalās 18. novembra piemiņas gājienā no LU galvenās ēkas Raiņa bulvārī 19 uz Rīgas Brāļu kapiem.¹⁹

Ievērojami *Fraternitas Rusticana* locekļi: Kārlis Ulmanis (Latvijas Ministru prezidents un faktiskais 4. Latvijas Valsts prezidents), Guntis Ulmanis (5. Latvijas Valsts prezidents), Antonijs Zunda (starptautisko attiecību vēsturnieks, bijušais LU Vēstures un filozofijas fakultātes profesors), Augusts Tentelis (LU rektors, antīkās un viduslaiku vēsturnieks) un Juris Šteinbergs (trimdas latviešu ASV armijas karavīrs, Vjetnamas kara (1955-1975) kritušais).

Izmantoti avoti un literatūra

1. **Butulis, Ilgvars.** Ideoloģija un propaganda. No: *15. maija Latvija*. Rīga: AS "Latvijas Mediji". 2017, 504 lpp.;
2. **Rubenis, Andris.** *Varas politika Senajā Romā: Pilsoņu kopiena (Civitas)*. Reliģija (Religio). Tiesības (Ius). Valsts (Imperium). Rīga: Latvijas Mākslas akadēmija. 2013, 367 lpp.;
3. **Ščerbinskis, Valters (sast.).** *Uzticīgi draugam: Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas*. Rīga: Prezidiju Konvents. 2010. 199 lpp.;
4. **Šnē, Andris.** Latvijas Universitātes rektors profesors Augusts Tentelis. No: Latvijas Universitātes Bibliotēka. *Profesors Dr. honoris causa Augusts Tentelis: Dzīve un darbs*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 2009, 247 lpp.;
5. *Dziesmu klāsts: Fraternalitas Rusticana 1973*. ASV: Raven. 1974, 257 lpp.;
6. *Fraternalitas Rusticana 50 gados (1921-1971)*. Nebraska: Augstums Printing service. 1971, 200 lpp.;
7. [Studentu korporācija Beveronija](#)
8. [Studentu korporācija Gersicania](#)
9. [Studentu korporācija Latvia](#)
10. [7. augusts. ASV medaļa - saukta "Purpura sirds"](#)

¹⁹ Ščerbinskis, Valters (sast.), 163. lpp.